

Beslutningsforslag nr. B 85. Fremsat den 5. februar 1985 af Lenger (VS), Albrechtsen (VS), Anne Grete Holmsgård (VS), Elisabeth Bruun Olesen (VS) og Tinning (VS)

Forslag til folketingsbeslutning

om afskaffelse af arbejdspligten for de indsatte i anstalter og arresthuse samt om sikring af de indsattes strejkeret

Folketinget opfordrer regeringen til at afskaffe arbejdspligten for de indsatte i anstalter og arresthuse samt sikre de indsattes strejkeret, således at den indsattes beslutning om

ikke at påtage sig arbejde eller at gå i strejke indebærer konsekvenser, som i videst muligt omfang svarer til forholdene på arbejdsmarkedet.

Bemærkninger til forslaget

1. De nuværende regler

Den borgerlige straffelov pålægger de indsatte i anstalter og arresthuse arbejdspligt, jfr. § 35, stk. 1. Deltagelse i undervisning ligestilles med arbejde, og der sker »aflønning« med en sats, der p.t. udgør 4,06 kr. pr. time. Hvor der anvendes akkordsystemer, kan beløbet afvige fra denne sats; men forslagsstillerne er ikke bekendt med »aflønning«, der overstiger 6,00 kr. pr. time.

Arbejdet omfatter især industri- og håndværksfag samt »økonomiarbejder«, d.v.s. arbejde med rengøring, forplejning, bygningsvedligeholdelse m.v.

Af 2.648 indsatte i anstalterne pr. 1. december 1983 arbejdede 840 i produktionsfagene, mens 623 var beskæftiget med »økonomiarbejde«. 392 deltog i undervisning, og 793 var ikke i arbejde på grund af sygdom, orlov m.v.

Produktionsfagene leverer varer til såvel statslige som private aftagere. Arbejdet tilrettelægges, så produktionen er »lønsom« og afsættes til markedspris. Ifølge det officielle regnskab er der et mindre underskud i produktionen; men dette fremkommer, fordi der indregnes personalelønninger, som helt eller delvis skulle være afholdt under alle omstændigheder. Såfremt der korrigeres for ca. 20 pct. af personalelønningerne, balancerer produktionens indtægts- og udgiftsside.

Det indgår i overvejelserne i det såkaldte »Dahlgaard-udvalg«, der blev nedsat den 4. oktober 1982, om arbejdspligten skal bevares; men forslagsstillerne finder det vigtigt, at der allerede på nuværende tidspunkt markeres en principiel kriminalpolitisk holdning hertil.

2. Forslagets formål

Forslaget har til formål at afskaffe arbejdspligten, fordi forslagsstillerne finder det uacceptabelt at anvende videregående sanktioner end dommens pålydende. Ifølge straffelovens § 31 er de »almindelige straffe . . . fængsel, hæfte og bøde«.

Men dertil kommer, at arbejdspligten er uhenigtsmæssig ud fra et resocialiseringshensyn. Den indsatte får bedre muligheder for resocialisering,

når han pålægges et ansvar og får mulighed for at træffe beslutninger om sit eget liv – med de konsekvenser, som dette har for ham selv. Disse muligheder skal i så høj grad som overhovedet muligt tilpasses vilkårene i det omgivende samfund.

Forslagsstillerne er overbevist om, at et overvejende antal indsatte – på grund af fængselslivets trivialitet – vil beslutte at arbejde under alle omstændigheder, men der er en væsentlig forskel på at tage arbejde efter at have besluttet det selv og at blive påtvunget arbejde uden selv at have nogen indflydelse på det.

Af samme grund ønsker forslagsstillerne også at sikre fangernes strejkeret. Retten til at sige nej til at arbejde under de tilbudte løn- og arbejdsvilkår er og bliver en fundamental forudsætning for frihed, og netop denne frihed er de indsatte jo ikke fradømt, selv om de er dømt til en periode med indespærring. Strejkeretten skal indføres i fængslerne, fordi arbejdsvilkårene i så stor udstrækning som muligt skal tilpasses arbejdsvilkårene udenfor. Dette er af stor betydning for resocialiseringen, idet den indsatte i modsat fald vil blive ude af stand til at fungere under arbejdsmarkedets vilkår, når han løslades.

Konsekvenserne af ikke at ville påtage sig arbejde eller at gå i strejke skal svare til konsekvenserne uden for anstalterne. Det vil bl.a. sige, at der ikke udbetales løn.

Efter de nuværende regler medfører arbejdsvægring enrumsanbringelse. Der blev i 1983 anvendt 342 enrumsanbringelser, alene på grund af arbejdsvægring. Dette skal ses i sammenhæng med, at det samlede antal enrumsanbringelser var 1.019. »Arbejdsvægring« var derfor den hyppigste årsag til enrumsanbringelse. Af de 342 tilfælde varede de 42 i mere end 28 dage. Alene i Horsens statsfængsel forekom 38 af de 42 enrumsanbringelser i mere end 28 dage som følge af arbejdsvægring.

Forslagsstillerne er modstandere af isolation, herunder også af enrumsanbringelse, og en afskaffelse af arbejdspligten vil kunne nedbringe disse med 33,6 pct. (svarende til de nævnte 342 tilfælde ud af i alt 1.019). Samtidig er det netop i forbin-

delse med enrumsanbringelse som følge af arbejdsvægning, at en lang række andre konfrontationer opstår i fængslerne. Mere væsentligt er det imidlertid, at enrumsanbringelse som følge af arbejdsvægning/strejke er en foranstaltning, som ikke anvendes i det omgivende samfund. Den modvirker derfor fangens tilpasning til arbejdsmarkedet, fordi den udsætter ham for vilkår, der hverken har noget formål i sig selv eller udtrykker nogen tilpasning til samfundet.

3. Forslagets udformning

Forslaget går ud på, at den indsatte selv må træffe beslutning om, hvorvidt han vil arbejde, og hermed også, hvorvidt han tillægger ulemperne eller fordelene ved at arbejde størst betydning. Den indsatte kan træffe sin egen individuelle beslutning, men kan også deltage i kollektive beslutninger herom.

Som på arbejdsmarkedet i øvrigt får den indsatte kun løn, når han arbejder.

Forslaget har betydning allerede på nuværende tidspunkt, men kommer først til sin ret, når der er indført løn svarende til lønningerne på arbejdsmarkedet. I denne situation kunne man forestille sig at der blev udbetalt løn for at arbejde, mens der blev udbetalt et lommepegebæbeløb svarende til den nuværende »løn« (ca. 33 kr. om dagen), hvis den indsatte ikke ønsker at arbejde.

Det forudsættes endvidere, at der i forbindelse med gennemførelse af beslutningsforslaget gennemføres et regelsæt omkring faglige konflikter.

Der forudsættes ingen ændringer i retten til at lade uddannelse afløse arbejde.

4. Administrative og økonomiske konsekvenser

Der forudses ikke administrative konsekvenser, mens de økonomiske konsekvenser i givet fald vil knytte sig til indførelse af fangeløn, hvorfor der henvises til forslag til folketingsbeslutning om forsøg med aflønning af de indsatte i fængslerne, B 41 (se Folketingstidende 1984-85, forhandlingerne sp. 2220 og 4628).